

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У ,
Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І
В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 12(55)
Частина 1

Заснований в 1996 році

Рівне–Київ
Вид-во "Міленіум"
2015

УДК 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379
ББК 74.20
О–59

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 24.09.2015 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступники головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (*відповідальний редактор*) (Рівненський державний гуманітарний університет).

Левшин Микола Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (*відповідальний редактор випуску*) (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

О–59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 12(55). – Частина 1. – Рівне–Київ : Міленіум, 2015. – 596 с.

У випуску часопису «Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти» вміщені наукові статті фахівців з питань методології, теорії і технологій педагогіки вищої школи. Співвідношення філософії освіти та педагогіки вищої школи, проблеми імплементації нового Закону України «Про вищу освіту» в діяльність вищих навчальних закладів, напрямки уточнення предмету, обґрунтування змісту, умов здійснення компетентнісного підходу, виокремлення інноваційних чинників її розвитку; конструювання педагогічних систем вищої освіти; результати досліджень по реалізації технологічного підходу у вищій освіті та надання їй особистісно зорієнтованої спрямованості, психологічна педагогіка як теорія і практика розвитку педагогічної майстерності, зарубіжний досвід упровадження контекстно-професійної підготовки фахівця; педагогічна аксіологія та аксіопедагогіка як субдисципліни педагогічної науки; інформаційні технології у навчальному процесі вищого навчального закладу – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. Публікації видання адресовані науковцям, дослідникам психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

8. Molero A. La formación del maestro español, un debate histórico permanente / A. Molero // Revista de Educación, no extraordinario. – 2000. – P. 59 – 82.
9. Plan de Estudios de Grado de Maestro de Educación Infantil de la Universidad Complutense de Madrid [Electronic resource]. – Mode of access:: <http://educacion.ucm.es/estudios/2015-16/grado-educacioninfantil-planestudios>
10. Plan de Estudios de Grado de Pedagogía de la Universidad de Sevilla [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.us.es/estudios/grados/plan_174/asignatura_1740008

A.M. ВЕЛИКАНОВА. ОПЫТ ИСПАНИИ В КОНТЕКСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ

Резюме. В данной статье описывается современный опыт Испании в контекстно-профессиональной подготовке педагогических кадров. Автор раскрыл компетенции, которыми должен обладать учитель, роль тьютора в управлении самостоятельной работой и педагогической практикой, а также важность психолого-педагогических дисциплин для профессионального развития будущего педагога.

Ключевые слова: контекстная подготовка, педагогическая практика, тьютор, профессиональная подготовка учителя.

G. VELIKANOVA. EXPERIENCE OF SPAIN IN THE CONTEXT PROFESSIONAL TEACHER TRAINING

Summary. This article describes the modern experience of Spain in the context professional teacher training. The author revealed the competence that should have a teacher, the role of the tutor in the managing of independent work and teaching practice, as well as the importance of psychological and pedagogical disciplines for professional development of the future teacher.

Keywords: contextual training, teaching practice, tutor, teacher training.

УДК 378.14

Н.Б. Грицай

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Резюме. У статті розглянуто особливості методичної підготовки майбутніх учителів біології в країнах Західної Європи на прикладі Німеччини та Франції. Встановлено базові дисципліни методичного спрямування, проаналізовано основні навчальні посібники з дидактики біології, визначено провідних учених у галузі методики навчання біології.

Ключові слова: методична підготовка, дидактика біології, методика навчання біології, навчальні дисципліни, навчальні посібники, майбутні вчителі біології.

В умовах реформування системи вищої освіти однією з актуальних проблем є активізація різних напрямів міжнародного співробітництва, зокрема участі у програмах міждержавного обміну студентами, аспірантами,

докторантами, педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками, проведення спільних наукових досліджень, створення спільних освітніх і наукових програм з іноземними вищими навчальними закладами, науковими установами, організаціями та ін. [3].

З огляду на це необхідно вивчити зарубіжний досвід роботи вищих навчальних закладів, проаналізувати переваги та недоліки системи вищої освіти різних країн, особливо членів Європейського Союзу, до якого в перспективі планує вступити Україна. Орієнтиром для вдосконалення вітчизняної педагогічної освіти може бути практика підготовки вчителів у країнах Європи.

Підготовку вчителів у різних європейських країнах досліджували такі українські вчені, як Л. Пуховська (країни Західної Європи), М. Скоробогатова (Великобританія, Німеччина, Франція), М. Лещенко (Великобританія, Канада, США), Ю. Кіщенко (Англія, Уельс), с. Бобраков, Н. Козак, І. П'янтковська, Л. Чулкова (Німеччина), О. Голотюк, В. Минько, О. Романенко (Франція), с. Сапожников (Румунія, Болгарія, Греція), Т. Кристопчук (Словаччина, Словенія), М. Леврінц, Н. Терентьева (Угорщина) та ін. У колективній монографії «Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі» висвітлено особливості педагогічної освіти в Норвегії, Греції, Німеччині та Швейцарії [4].

У попередніх наших дослідженнях проаналізовано методичну підготовку майбутніх учителів біології в країнах Східної, Центральної та Південної Європи (Польщі, Чехії, Словаччини, Словенії, Угорщини, Болгарії, Румунії) [2], проте методична підготовка вчителів-біологів у Західній Європі ще не була предметом спеціальних наукових пошуків.

Мета статті розглянути особливості методичної підготовки майбутніх учителів біології в країнах Західної Європи на прикладі Франції та Німеччини. Підготовка майбутніх учителів біології в Франції та Німеччини має низку спільних рис та відмінностей. Якщо говорити про спільне, то в цих двох країнах вчителі є державними службовцями, підготовка майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах має практичну орієнтованість і тісно пов'язана з шкільною практикою. Проте освітні системи кожної країни мають специфічні національні ознаки, власну самобутність. Розглянемо їх детальніше.

Французька система освіти охоплює початкову освіту (*enseignement primaire*), середню освіту (*enseignement secondaire*) та вищу освіту (*enseignement supérieur*). Середня освіта поділяється на дві школи: 1) коледж, або колéж (*collège*), у якому навчаються впродовж перших чотирьох років безпосередньо після початкової школи; 2) ліцей (*lycée*), де продовжують навчання протягом наступних трьох років.

Сучасна вища освіта у Франції складається з трьох рівнів, або ступенів, як і в інших європейських країнах: бакалавр (licence), магістр (master) і доктор (doctorat).

З 1991 року в країні функціонували університетські інститути підготовки вчителів – УПІВ (Institut universitaire de formation des maîtres), які забезпечували кадрами дошкільні заклади, початкову і середню школи, професійні ліцеї; готували педагогів для розумово відсталих дітей, а також для дітей із фізичними вадами. Детальніше роботу цих закладів розкрито в дисертаційних роботах українських науковців О. Голотюк, О. Романенко [1; 5] та ін.

Проте з 2013 року підготовку вчителів проводять у ESPE (École supérieure du professorat et de l'éducation), тобто у Вищій школі викладацького складу та освіти [17]. У цьому закладі студенти-бакалаври навчаються два роки і отримують диплом магістра за різними ступенями: перший ступінь – учитель початкової школи, другий ступінь – учитель середньої школи (колёжів та ліцеїв) та ін. Під час першого року навчання майбутні педагоги освоюють професійно орієнтовані дисципліни, проходять 4–6 тижнів стажування, а в кінці року – конкурсний відбір на посаду викладача (вчителя) державного навчального закладу.

Другий рік передбачає стажування майбутніх педагогів, які пройшли конкурс, персональний коучинг, навчання за індивідуальною траєкторією успішної діяльності, підготовку тез магістерських робіт тощо.

Зміст французької педагогічної освіти менш регламентований, ніж в Україні, тому в різних ВНЗ викладають багато оригінальних дисциплін, характерних лише для цього закладу.

У методичній підготовці майбутніх учителів біології особливе значення має «Дидактика природничих наук», яка у поєднанні із психологією, педагогікою і загальною дидактикою спирається на конкретну галузь природничих наук (біологію, геологію, фізику, хімію, математику).

Варто зазначити, що у Франції не готують безпосередньо вчителів біології. Для магістрантів MEEF – «Métiers de l'Enseignement, de l'Éducation et de la Formation» (Професія з викладання, навчання і професійної підготовки) на другому ступені «Учитель у колéжах і ліцеях» є такий напрям, як «Науки про Життя та Землю» («Sciences de la Vie et de la Terre» – SVT), де передбачено підготовку студентів до викладання природничих предметів у середній школі.

Так, в ESPE Академії Нанта (Académie de Nantes) упродовж двох років навчання (1–4 семестр) передбачено вивчення дисципліни «Дидактика дисциплін науки про життя» («Didactique disciplinaire SV»), а також таких курсів, як «Дидактика дисциплін про Землю» (Didactique disciplinaire terrain), «Загальна культура» (Culture commune), «Розв'язання професійних ситуацій»

(*Mise en situation professionnelle*), дослідно-пошукова робота, стажування та супровід.

В ESPE Академії Безансон (*Académie de Besançon*) для майбутніх учителів наук про Життя і Землю викладають такі дисципліни: «Дидактика природничих наук» («*Pedagogie didactique des SVT*»), «Педагогічні та електронні інновації» («*Innovation pedagogique & numerique*»), «Вступ до досліджень» («*Initiation a la recherche*»), «Епістемологія наук» («*Epistemologie science*»), підготовка до письмового конкурсу, підготовка до усного конкурсу, стажування (професіоналізація).

В ESPE Академії Каена (*l'académie de Caen*) програма підготовки магістрів передбачає вивчення п'яти блоків: блок 1 – дисциплінарний («Наукові доповнення в програмах з природничих дисциплін колéжів і ліцеїв» («*Compléments scientifiques aux programmes SVT des collèges et lycées*»), «Еволюція, відтворення, розвиток» («*Évolution, Reproduction, Développement*»); блок 2 – дидактичний; блок 3 – пошуковий; блок 4 – контекстні професійні справи (знання закладу, значення державної служби, відповідальність і професійна етика); блок 5 – розв'язання (моделювання) професійних ситуацій (аналіз практики).

Наприклад, дидактичний блок передбачає вивчення курсів «Дидактика (теоретичні основи)» («*Didactique (bases théoriques)*»), «Епістемологія та історія природничих наук» («*Épistémologie et histoire des SVT*»), «Цифрове навчання в галузі» («*Le numérique au service des apprentissages*»), методична підготовка до конкурсних іспитів (усних, письмових, практичних) тощо.

В ESPE Страсбурської академії (*l'Académie de Strasbourg*) програмою підготовки майбутніх учителів передбачено такі напрями (блоки):

1) дисциплінарна (фахова) підготовка: еволюція і екологія, мікробіологія, генетика, історія наук про життя та Землю, порівняльна фізіологія багатоклітинних, геологія, фізіологія і розвиток рослин;

2) педагогічна, дидактична підготовка і формування компетенцій, пов'язаних із професійною діяльністю;

3) розв'язання педагогічних ситуацій;

4) мови (необхідно вивчати іноземні мови (англійську, німецьку) для викладання у Франції та за кордоном);

5) вступ до досліджень і професійний звіт.

До другого блоку входить «Дидактика природничих дисциплін (наук про Життя та Землю)», яка передбачає ознайомлення з вивченням природничих наук на різних циклах середньої освіти: історико-епістемологічний підхід, соціальне вимірювання, навчальні тести і дидактика, навчальні програми колéжу та ліцею, вертикальна узгодженість; програма і плани уроків,

конструювання навчальних ситуацій та їх оцінювання, використання ресурсів та інструментів викладання природничих наук.

В ESPE Версальської академії (Académie de Versailles) майбутні учителі опановують такі курси: «Знання професії» («Connaissance du metier»), «Конструювання професійних експериментів та аналіз практики» («Construction d'expériences du métier et analyse des pratiques»), «Натуралістичне стажування на місцевості» («Stage de terrain naturaliste»), «Поглиблене вивчення дисципліни і методологія» («Approfondissement disciplinaire et méthodologie»), «Аналіз професійних ситуацій» («Analyse de situations professionnelles») і, звичайно, «Навчання біології» («Enseigner la biologie») та «Дидактика природничих наук» («Didactique SVT»).

В ESPE Академії Екс-Марселя (d'Aix-Marseille) для майбутніх учителів колежів та ліцеїв, які викладатимуть науки про життя і Землю (SVT) читають такі дисципліни методико-педагогічного спрямування: «Навчання різноманітної аудиторії» («Enseigner à une diversité de public»), «Цілі та освітні цінності» («Finalités et valeurs éducatives»), «Конструювання та організація навчальних епізодів» («Conception et organisation de séquences d'apprentissage»). Серед французьких учених, які працюють у галузі дидактики біології, варто назвати Жана-П'єра Астольфі (Jean-Pierre Astolfi) [8], П'єра Клімана (Pierre Clément) [14; 15], Реаля Ляроза (Réal Larose) [18], Жака Міньона (Jacques Mignon) та Жана-Луїса Кльоссе (Jean-Louis Closset) [19], Самуеля Жосхуа (Samuel Johsua) та Жан-Жака Дюпена (Jean-Jacques Dupin) [16].

У праці Жана-П'єра Астольфі обґрунтовано виникнення дидактики біології як науки [8], а в публікації П'єра Клімана описано розвиток дидактики біології упродовж десяти років, проаналізовано основні дослідження, визначено сучасні проблеми тощо [15].

Крім того, професор Руанського університету Жан-П'єр Астольфі є автором і співавтором книг з методики навчання природничих наук: «Дидактика наук про життя і землю» [7], «Дидактика природничих наук» [9], «**Ключові слова** з дидактики природничих наук» (1997) [10] та ін.

Посібник «Дидактика природничих наук» складається із шести частин: «Прогресивне виникнення дидактики природничих наук», «Дидактика природничих наук і епістемологічна рефлексія», «Поняття дидактики природничих наук», «Дидактика природничих наук і навчальний процес», «Методи дидактичного впливу та їх формалізація через педагогічні моделі», «Дидактика природничих наук і підготовка вчителів».

Отже, методична підготовка майбутніх учителів біології у Франції суттєво вирізняється серед інших країн. По-перше, учителів готують у магістратурі спеціальних навчальних закладів – Вищих школах викладацького

складу та освіти, по-друге, підготовку проводять за напрямом «Науки про Життя та Землю», а не «Біологія», по-третє студенти вивчають «Дидактику природничих наук» («Дидактику наук про життя та землю») та різні педагогічні дисципліни практичного спрямування, по-четверте, обов'язковою умовою для майбутніх учителів є успішне проходження конкурсу на посаду вчителя.

Варто зазначити, що в інших франкомовних країнах Західної Європи (Бельгії, Швейцарії) окремо вивчають дидактику біологію як ключову дисципліну у методичній підготовці майбутніх учителів біології.

У Федеративній Республіці Німеччині функціонує три типи шкіл: основна школа (Hauptschule), реальна школа (Realschule) та гімназія (Gymnasium). Учителів усіх цих закладів готують в німецьких університетах в умовах двоступеневої системи «бакалавр – магістр» (Bachelor – Master). За словами Л. Чулкової, «доброякісність професійної підготовки вчителів у Німеччині визнається не тільки на європейському континенті, а й у цілому світі» [6].

На відміну від Франції, в університетах Німеччини є інститути і факультети біології, які готують майбутніх учителів біології. У навчальних планах біологів спеціально виокремлено педагогічний модуль (охоплює 20–25% навчального часу), а базовою дисципліною у методичній підготовці студентів є «Дидактика біології».

Вестфальський університет імені Вільгельма (Westfälische Wilhelms-Universität Münster) – один з найбільших університетів Німеччини, розташований в м. Мюнстері. Тут створено Центр дидактики біології, в якому ґрунтовно вивчають особливості навчання біології в школі, застосовують е-навчання, виконують студентські дослідницькі проекти, а також забезпечують викладання дисциплін «Вступ у дидактику біології» («Einführung in die Biologiedidaktik») та «Дидактику біології» («Biologiedidaktik»).

Під час вивчення першої дисципліни студенти знайомляться з такими питаннями, як-от: біологія, освіта і наукова грамотність; комунікативна компетенція, фахова компетенція, здобуття знань; поняття та уявлення учнів; оцінювальна компетенція; інтерес і мотивація; компетентісно орієнтовані завдання; оздоровча освіта та статеve виховання. Зміст «Дидактики біології» охоплює такі теми: емоційні аспекти – ставлення та інтереси; експерименти; принципи навчального проектування; розуміння навчання; вирішення проблемних ситуацій; наукова грамотність (дослідження); навчання на помилках; освіта для сталого розвитку; оздоровча освіта; статеve виховання; освітні стандарти і компетенції; PISA (англ. Programme for International Student Assessment – Міжнародна програма оцінювання навчальних досягнень учнів); викладання еволюції, екології, генетики, мікробіології, метаболізму та ін.

У Бременському університеті (Universität Bremen) в інституті дидактики природничих наук (відділення дидактики біології) дисципліну «Дидактика біології» викладають магістрам освіти з біології. Зміст дисципліни охоплює такі модулі: «Теоретичні та практичні основи викладання та навчання біології» (вступ у дидактику біології; основи викладання і навчання), «Концепції та практика викладання біології» (планування та аналіз уроків біології під час стажування в школі на основі теорії), «Медіа та методи викладання біології у школі», «Актуальність досліджень з дидактики біології для освіти», «Вибрані дослідницькі проекти з дидактики біології та їх результати для практики викладання в школі».

У Вищій педагогічній школі міста Карлсруе (Pädagogische Hochschule Karlsruhe) для магістрів-біологів навчальним планом передбачено такі дисципліни методичного спрямування: «Педагогічні та дидактичні основи екологічної освіти» («Pädagogische und didaktische Grundlagen der Umweltbildung»), «Екскурсійна дидактика» («Exkursionsdidaktik») та «Дидактика й екологічна освіта» («Didaktik und Umweltbildung»).

Під час методичної підготовки студентів використовують метод проектів, портфоліо, мікровикладання, тренінги, метод розв'язання типових педагогічних ситуацій, а також ІК-технології.

У Гіссенському університеті імені Юстуса Лібіха (Justus-Liebig-Universität Gießen) на факультеті біології та хімії студенти навчаються за програмою бакалавра біології (Bachelor of Science – B.Sc., 3 роки, 180 кредитів) та магістра (Master of Science – M.Sc., 2 роки, 120 кредитів). У 5–6 семестрі бакалаврату та в магістратурі вивчають таку дисципліну, як дидактика біології «Biologiedidaktik» (лектор – Карл-Хайнц Берк). Крім того, є окрема програма підготовки вчителів, під час якої готують педагогів-біологів для середніх шкіл (Haupt- und Realschulen), гімназій (Gymnasien) та спеціальних шкіл (Förderschulen) ін.

У посібнику з дидактики біології Карла-Хайнца Берка (Karl-Heinz Berck) та Дітмара Графа (Dittmar Graf) охоплено такі питання: поняття про дидактику біології, основна мета і завдання навчання біології в класі, структурні підходи, оцінювання результативності, використання та ефективність медіа, пропозиції щодо підготовки уроку, історія викладання біології та ін. [12].

У словнику з дидактики біології вказаних вище авторів [11] вміщено визначення 1000 термінів з біології та методики її викладання, що допоможе майбутнім учителям краще зрозуміти сутність понять, неоднозначність їх тлумачення, а також сприятиме використанню цих понять у навчальному процесі.

У книзі «Дидактика біології» Ервіна Графа (Erwin Graf) розкрито основні напрями дидактики біології, представлено інформацію для студентів, стажистів та вчителів біології щодо проектування навчання біології та подано практичні поради для підготовки конкретних уроків [13].

Цінним є посібник «Дидактика біології» Ульріке Спорхазе-Ейхмана (Ulrike Sporhase-Eichmann) та Вольфганга Рупперта (Wolfgang Ruppert), в якому детально розглянуто такі теми: «Що таке дидактика біології?», «Яка мета навчання біології?», «Історія розвитку дидактики біології», «Наскільки важлива попередня мотивація до навчання?», «Формування інтересу учнів до біології», «За якими принципами будується навчання біології?», «Які наочні засоби використовують у навчанні біології?», «Які місця навчання придатні для викладання біології?», «Як можна спланувати навчання біології?», «Як досягти цілей у навчанні біології?» [20].

Методична підготовка майбутніх учителів біології в кожній із країн Західної Європи має свої особливості. Спільним є практико-орієнтований підхід під час теоретичної і практичної підготовки студентів, який полягає у розробленні відповідного змісту педагогічних дисциплін, використанні професійно-орієнтованих технологій навчання, збільшенні тривалості стажування студентів тощо. У Франції базовою у методичній підготовці майбутніх учителів біології та геології (наук про Життя і Землю) є дисципліна «Дидактика природничих наук», а в Німеччині – «Дидактика біології».

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у дослідженні стану методичної підготовки учителів біології у Великобританії, Сполучених Штатах Америки та Канаді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голотюк О.В. Підготовка вчителів іноземних мов в університетах Франції : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.В. Голотюк. – Одеса, 2007. – 20 с.
2. Грицай Н.Б. Методична підготовка майбутніх учителів біології в університетах Чехії та Словаччини / Н.Б. Грицай // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – Budapest, 2015. – III (30). – Issue: 59. – P. 39–42.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі : монографія / [Н.М. Авшенюк, В.О. Кудін, О.І. Огієнко, Н.О. Постригач, Л.П. Пуховська, Т.С. П'ятакова, О.В. Сулима]. – К. : ВИДАВ, 2011. – 342 с.
5. Романенко О.В. Реформування професійної підготовки майбутніх учителів середніх навчальних закладів Франції : автореф. дис. ... канд. пед. наук / О.В. Романенко. – Луганськ, 2007. – 22 с.
6. Чулкова Л.О. Теорія і практика підготовки вчителя до педагогічного спілкування у вищих навчальних закладах Німеччини : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Л.О. Чулкова. – К., 2010. – 37 с.

7. Astolfi J.-P. Didactique des sciences de la vie et de la terre / Jean-Pierre Astolfi. – Paris : Nathan, 1996. – 112 p.
8. Astolfi J.-P. L'émergence de la didactique de la biologie, un itinéraire / Jean-Pierre Astolfi // Aster. – 1990. – № 11. – P. 195–224.
9. Astolfi J.-P. La didactique des sciences / Jean-Pierre Astolfi, Michel Develay. – Paris : Presses Universitaires de France, 2002. – 128 p. (Que sais-je?).
10. Astolfi J.-P. Mots-clés de la didactique des sciences : repères, définitions, bibliographies / J.-P. Astolfi, É. Darot, Y. Ginsburger-Vogel, J. Toussaint. – Bruxelles : De Boeck, 1997. – 200 p.
11. Berck K.-H. Biologiedidaktik von A – Z. Wörterbuch mit 1000 Begriffen / K.-H. Berck, D. Graf. – Wiebelsheim : Quelle & Meyer, 2003. – 108 s.
12. Berck K.-H. Biologiedidaktik. Grundlagen und Methoden / Karl-Heinz Berck, Dittmar Graf. – Wiebelsheim : Quelle & Meyer, 2010. – 380 s.
13. Biologiedidaktik für Studium und Unterrichtspraxis / E. Graf (Hrsg.). – Donauwörth : Auer Verlag In Der Aap Lehrerfachverlage Gmbh, 2004. – 319 s.
14. Clément P. Didactique des Sciences et Education au Développement Durable : processus et enjeux / P. Clément // Forêt Méditerranéenne. – 2011. – № 32 (2). – P. 229–240.
15. Clément P. La biologie et sa didactique, dix ans de recherche / P. Clément // Aster. – 1998. – № 27. – P. 57–93.
16. Johsua S. Introduction à la didactique des sciences et des mathématiques / S. Johsua, J.-J. Dupin. – Paris : Presses Universitaires de France, 2003. – 422 p.
17. Lancement des Écoles supérieures du professorat et de l'éducation : séminaire préparatoire Lundi 1er juillet 2013 [Electronic resource]. – Mode of access: http://cache.media.education.gouv.fr/file/06_Juin/58/6/2013_ESPE_dpresse_259586.pdf
18. Larose R. Une didactique de la biologie pour une pédagogie «indisciplinaire» / R. Larose // Revue des sciences de l'éducation. – 1992. – № 2. – Vol. 18. – P. 274–284.
19. Mignon J. Recherches en didactique de la Biologie consacrées à l'évolution biologique / J. Mignon, J.-L. Closset // Probio-Revue. – 2004. – № 4. – P. 217–231.
20. Spohr U. Biologie-Didaktik : praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II / U. Spohr, W. Ruppert (Hrsg.). – Berlin : Cornelsen Verlag Scriptor GmbH & Co, 2004. – 304 s.

Н.Б. ГРЫЦАЙ. МЕТОДИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ В СТРАНАХ ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЫ

Резюме. В статье рассмотрены особенности методической подготовки будущих учителей биологии в странах Западной Европы на примере Германии и Франции. Установлены базовые дисциплины методического направления, проанализированы основные учебные пособия по дидактике биологии, определены ведущие ученые в области методики обучения биологии.

Ключевые слова: методическая подготовка, дидактика биологии, методика обучения биологии, учебные дисциплины, учебные пособия, будущие учителя биологии.

N. GRYTSAI. THE METHODOICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF BIOLOGY IN WESTERN EUROPE

Summary. The article is devoted to the features of methodical training of future teachers of biology in Western Europe (Germany and France). The basic disciplines of methodical perspective have been settled, the main methodical manuals used by the students have been determined. The author has defined the leading scientists in the field of teaching the methods of biology.

Keywords: methodical training, didactics of biology, methods of teaching biology, disciplines, manuals, future teachers of biology.

УДК 378.22(494)=111(045)

А.А. Заслужена

ПІДГОТОВКА ФІЛОЛОГА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У ВНЗ ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТУ ФРІБУРА)

Резюме. Стаття написана на основі контент-аналізу плану підготовки бакалаврів і магістрів англійської мови та літератури в університетах Швейцарської Конфедерації. Детально проаналізовані особливості цієї підготовки на прикладі університету Фрібура. Виокремлено основні тенденції підготовки філологів з англійської мови та літератури, а також чинники, що сприяють підвищенню професійної конкурентоспроможності випускників.

Ключові слова: англійська мова та література, бакалавр, магістр, контент-аналіз, Швейцарська Конфедерація, Фрібур

Відкритість систем вищої освіти різних країн до євроінтеграційних процесів та політика реформування у них дає результати з покращення якості освіти й нові виклики, пов'язані з професійною підготовкою фахівців, які б задовольняли цим потребам. У нашу епоху перенасичення інформацією та отримання англійською мовою статусу лінгвафранка зумовлюють питання змісту навчання: зокрема, які дисципліни слід вивчати, що брати за основу професійної підготовки майбутніх магістрів з англійської мови та літератури в Україні.

Метою статі є виявлення особливостей змісту підготовки магістрів з англійської мови й літератури в університетах Швейцарської Конфедерації з урахуванням базової підготовки бакалавра та виявлення основних тенденцій формування професійної конкурентоспроможності випускників.

Проблему підготовки майбутніх філологів у зарубіжних ВНЗ досліджували різні вчені та запропонували шляхи імплементації досвіду країн, які вони вивчали, у фахову підготовку спеціалістів з іноземної мови в університетах України (В. Базуріна, О. Жижко, О. Озерська, Л. Черній,

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ: РЕФЛЕКСІЇ СЬОГОДЕННЯ

<i>В.Г. Кремень.</i> Філософія освіти і педагогіка: контрверзи сучасного дискурсу	3
<i>В.П. Андрущенко.</i> У горизонті Європи: пріоритети розвитку освіти	15
<i>А. М. Гуржій, В. В. Лапінський.</i> Електронні освітні ресурси як суспільне явище	22
<i>М.Б. Євтух, Н.О. Терентьєва.</i> Лідерство в освіті – декларація чи реальність	34
<i>І.Д. Бех.</i> Самореалізація як особистісна реальність	43
<i>В.І. Бондар.</i> Концепція пошуку предмета дидактики як науки продовж XVII–XIX століття.....	48
<i>О.С. Падалка.</i> Економічне підгрунття соціально-функціонального управління загальноосвітнім навчальним закладом.....	58
<i>К. Sztyd.</i> Uniwersytety na rzecz edukacji kulturotwórczej (regionalnej i uniwersalnej) w dobie ponowoczesnej relatywizacji wartości	66
<i>М.І. Легенький.</i> Морально-правове виховання як педагогічний феномен	77
<i>Б.І. Андрусшин, А.М. Гуз.</i> Шкільний курс правознавства у структурі навчального плану сучасної загальноосвітньої школи	85
<i>В.І. Федоришин.</i> Зарубіжний досвід підготовки фахівців мистецького профілю на акмеологічних засадах	90
<i>М.С. Корець, О.М. Корець, Т.Б. Гуменюк.</i> Філософські аспекти розвитку техніки ХХІ століття.....	99
<i>Є.О. Лодатко.</i> Властивості педагогічних моделей: теоретико-методологічний дискурс	106
<i>Ю.В. Пелех.</i> Аксіопедагогіка: питання теоретико-методичного осмислення	113
<i>В.В. Крижко.</i> Герменевтичний дискурс категорії «менеджмент»	120
<i>М.М. Левшин.</i> Цілепокладання як системотвірний чинник проектування педагогічних систем	128

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКА, ПРАКТИКА, НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

<i>О. М. Бабенко.</i> Діяльнісний підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності студентів	139
<i>Л.В. Барановська, М.М. Барановський.</i> Професіоналізм викладача з формування полікультурної особистості студента у процесі його навчання у ВНЗ іноземною мовою	147

<i>О.В. Боровець.</i> Діалогічна взаємодія викладача і студентів у дидактичному процесі ВНЗ.....	155
<i>І.Л. Бородкіна, Г.О. Бородкін.</i> Тестовий контроль як засіб вимірювання навчальних досягнень студентів.....	162
<i>В.П. Вонсович.</i> Теоретичний аналіз сутності ефективності, якості знань та їх трактування у педагогіці вищої школи	170
<i>К.М. Гнезділова.</i> Корпоративні взаємини викладачів, їх негативні прояви та ефективність діяльності університету	179
<i>І.М. Грузинська.</i> Діяльність студентського наукового товариства як чинник підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього педагога	188
<i>І.І. Драч.</i> Методологічні засади компетентісно орієнтованого управління підготовкою майбутніх фахівців у вищій школі.....	198
<i>Т.В. Дуткевич, О.В. Савицька.</i> Профілактика порушень професійної адаптації молодих викладачів у діяльності соціально-психологічної служби університету	208
<i>О.Г. Ємчик.</i> Компоненти творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти	215
<i>І.Б. Єрастова-Михалусь.</i> Педагогічні принципи формування міжкультурної толерантності майбутніх магістрів з економіки	222
<i>Л.І. Йовенко.</i> Виховання людини, «одухотвореної ідеями», у концепції школи Василя Сухомлинського	230
<i>Н.Г. Каньоса.</i> Методичні особливості формування мотивів навчально-професійної самореалізації студентів	236
<i>А.В. Козир.</i> Психолого-педагогічні особливості професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін.....	246
<i>О.Е. Кравченко-Дзондза.</i> Компетентісний підхід у підготовці майбутніх фахівців початкової школи у ВНЗ.....	254
<i>І.О. Кучинська.</i> Перспективні орієнтири управління формуванням громадянського світогляду особистості в умовах сьогодення	262
<i>В.В. Лаппо.</i> Формування духовних цінностей студентів внз у процесі навчальної діяльності.....	272
<i>Н.В. Марченко.</i> Психолого-педагогічний портрет А. Г. Погрібного	279
<i>Д.В. Матяшова.</i> Компетентісний підхід у системі сучасної вищої освіти	290
<i>М.В. Наконечна.</i> Соціально-психологічні чинники взаємодії викладача і студента в межах освітнього простору	296
<i>О.О. Олексенко.</i> Дидактичні засоби підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації	302

<i>О.М. Олійник.</i> Розвиток мобільності та формування ігромайстерності в процесі контекстно-професійної підготовки майбутнього педагога дошкільної освіти	310
<i>Л.С. Павлюченко.</i> Теорія і практика контрольної-оцінювальної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах України	317
<i>С.Д. Постіл, Н.С. Козак.</i> Інтерактивні технології навчання в умовах інформаційних ресурсів інтернету	325
<i>Н.В. Притулик.</i> Формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі опанування теорії та методики виховання	336
<i>Є.М. Проворова.</i> Методична підготовка майбутніх учителів музики в умовах магістратури.....	344
<i>Н.М. Рекун.</i> Варіативні форми організації інтегративних курсів з іноземної мови в умовах вищої школи.....	352
<i>Т.М. Рибченко, В.П. Сергієнко.</i> Підготовка майбутніх учителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчання фахових дисциплін	361
<i>О.М. Санівський.</i> Ідея універсалізму, її осмислення у працях В. О. Сухомлинського.....	369
<i>І.В. Сесак.</i> Вищі навчальні заклади правобережної України у ХІХ – на початку ХХ ст.....	377
<i>І.Л. Сіданіч.</i> Особливості підготовки магістрів за спеціалізацією «Християнська педагогіка у вищій школі» в університеті менеджменту освіти	386
<i>Г.А. Силенок.</i> Вплив авторської методики на рівень розвитку інтелектуальних умінь студентів вищих аграрних закладів освіти	398
<i>А.О. Сікура, А.Й. Сікура.</i> Зв'язок навчального процесу з дослідницькою діяльністю.....	406
<i>О.О. Субіна.</i> Соціальна компетентність як основа педагогічної освіти.....	415
<i>Г.М. Тимошко.</i> Професійна компетентність у контексті формування позитивного іміджу викладача вищого навчального закладу	424
<i>Н.М. Титова.</i> Диверсифікація психолого-педагогічної підготовки фахівців професійної освіти.....	433
<i>М.В. Ткаченко.</i> Болонський університет: історія, традиції, сьогодення.....	439
<i>Н.В. Третяк.</i> Формування комунікативних умінь і навичок майбутніх учителів.....	448
<i>А.С. Улановська.</i> Основні етапи розвитку сучасного студентського руху в Україні у контексті модернізації вищої освіти.....	457

<i>Т.Й. Франчук.</i> Педагогіка вищої школи періоду радикальних освітніх реформ: нереалізований потенціал	467
<i>С.О. Шехавцова.</i> Науково-методичний супровід в контексті формування суб'єктності майбутніх учителів	475
<i>І.М. Щербак.</i> Еколого-орієнтоване освітнє середовище та роль якісної підготовки майбутнього вчителя для його створення	483
<i>С.М. Ящук.</i> Дослідно-експериментальна перевірка педагогічної системи професійної підготовки магістрів технологічної освіти	492

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ КОНТЕКСТНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

<i>В.А. Алтухов.</i> Питання естетичного виховання дитини в сім'ї в історії зарубіжної педагогіки	501
<i>Г.М. Великанова.</i> Досвід Іспанії в контекстно-професійній підготовці педагогічних кадрів	509
<i>Н.Б. Грицай.</i> Методична підготовка майбутніх учителів біології в країнах Західної Європи	516
<i>А.А. Заслужена.</i> Підготовка філолога з англійської мови та літератури у ВНЗ Швейцарської Конфедерації (на прикладі університету Фрібура).....	525
<i>І.М. Зварич.</i> Період «стабільності та врегулювання» в розвитку оцінювання професійної діяльності викладачів у вищих навчальних закладах США.....	535
<i>О.О. Максименко.</i> Європейський та український досвід у напрямі професійно-орієнтованого навчання іноземних мов: порівняльний аспект	544
<i>Є.В. Нелін.</i> Сучасні тенденції професійної підготовки вчителів Італії	552
<i>К.О. Тільчарова.</i> «Корпоративна пам'ять» як артефакт корпоративної академічної культури країн Європи та США	559
<i>Н.В. Шеверун.</i> Напрями покращення якості іншомовної підготовки студентів у технічних університетах Польщі.....	567
<i>О.І. Шийка.</i> Сучасні аспекти впровадження прогресивних інструментів забезпечення якості університетської освіти: досвід Австрії.....	575
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	584
ЗМІСТ	591